

Handläggare
Ena Bahtic
018-727 43 86

Datum
2021-05-10
Rev MHN AU 25 maj

Diarienummer
2020-1312-PL

Till miljö- och hälsoskydds nämndens
sammanträde den 2 juni 2021

Yttrande över detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik, samråd

Remiss från plan- och byggnadsnämnden, dnr. PBN 2019-002806. Remisstid: 9 april till 22 maj 2021. Miljö- och hälsoskydds nämnden har fått förlängd svarstid till den 7 juni 2021.

Förslag till beslut:

Miljö- och hälsoskydds nämnden föreslås besluta

att överlämna yttrande daterat den 2 juni 2021 till plan- och byggnadsnämnden.

Sammanfattning

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra ett nytt kapacitetsstarkt kollektivtrafikstråk i form av spårväg alternativt snabbbussystemet BRT (Bus Rapid Transit). Detaljplanen syftar till att reglera hela gaturummets utbredning och placering i förhållande till befintlig och framtida bebyggelse samt att möjliggöra broar, likriktarstationer, dagvattendammar och andra anläggningar som krävs för att möjliggöra spårväg eller BRT. Detaljplanen bedöms riskera att medföra betydande miljöpåverkan. En miljökonsekvensbeskrivning har därför tagits fram.

Ärendet

Detaljplanen sträcker sig från Uppsala centralstation till den nya järnvägsstationen Uppsala Södra och är cirka 17 kilometer lång. Sträckan delas upp i fyra delsträckor (se karta på nästa sida). Delsträcka A går från Uppsala centralstation till Exercisfältet där kollektivtrafikstråket förgrenas i en östlig respektive en västlig sträckning. Delsträcka B går genom Rosendal, Vårdsätravägen och Gottsunda. I Rosendal är delar av Torgny Segerstedts allé redan planlagd för spår och ingår därför inte i planområdet. Delsträcka C går från Ångströmlaboratoriet genom Ulleråker och Ultuna. En sträcka i Ulleråker är redan planlagd för spår och ingår därför inte i planområdet. Delsträcka D går från Bäcklösa till Ultuna, där de den östliga och västliga sträckningen går samman igen. Delsträcka D fortsätter sedan österut över Fyrisån i riktning mot Sävja och Bergsbrunna, för att sedan avslutas i den nya knutpunkten Uppsala Södra, som förbinder det nya kollektivtrafikstråket med järnvägen. Planområdet består till stor del av befintlig gatumark, men även ej ianspråktagen mark i form av skogsmark och jordbruksmark samt mindre delar av befintliga bostadsytor, verksamhetsytor och rekreationsytor.

Grundvatten

Kollektivtrafikstråkets sträckningen föreslås framför allt inom den yttre zonen av vattenskyddsområdet. Vid Ultuna, vid Ulleråker och längs Sjukhusvägen passerar stråket inom inre skyddszon. Vid vissa områden föreligger hög och extrem känslighet enligt känslighetskarta för Uppsala- och Vattholmaåsarna.

En riskanalys för spårvägsprojektet har utförts. Riskanalysen visar att det finns ett antal potentiella risker som särskilt behöver beaktas för att säkerställa att utbyggnaden av Uppsalas spårväg inte kommer att medföra någon negativ påverkan på Uppsalaåsens grundvatten och att miljö kvalitetsnormerna för den aktuella grundvattenförekomsten kan uppnås.

Sträckan för kollektivtrafikstråket har valts utifrån att minimera dragningar i zon med extrem känslighet för påverkan av grundvatten. De framtagna dagvattenlösningarna är anpassade så att risken att påverka grundvattenkvaliteten minimeras genom att ha täta lösningar för områden i hög och extrem hög känslighet.

De största riskerna för grundvattnet bedöms förekomma under byggskedet, på grund av utsläpp av byggdagvatten och markarbeten i potentiellt förorenade områden och inom områden med extrem känslighet. Även olyckor med arbetsfordon inom dessa områden, samt djupa schaktarbeten, kan innebära en risk för grundvattnet.

Under driftfasen utgör släckvatten från bränder i spårfordon en stor risk. Även trafikolyckor med spårfordon innebär en stor risk inom områden med extrem känslighet. Miljöförvaltningen håller med planbeskrivningen om att det finns ett behov av att vidta tillräckliga skyddsåtgärder för att minimera risken för negativa följder orsakat av brand eller olyckor.

På grund av områdets känslighet med avseende på grundvattnets kvantitativa och kvalitativa status anser miljöförvaltningen att det är av stor vikt att planen uppmärksammar potentiella risker för grundvatten vilket den gör enligt vår bedömning. Även i fortsatt planarbete bör möjliga riskminimerande åtgärder framhävas och de bästa lösningar främjas.

Dagvatten

En rad olika lösningar har föreslagits för att hantera dagvattnet. Dessa syftar dels till att rena och fördröja dagvattnet innan det släpps till recipienten och dels till att skydda grundvattnet från infiltration av potentiellt förorenat dagvatten. Åtgärderna som föreslås är dels växtbäddar med skelettjordar dels bordledning till dagvattendammar. Där stråket passerar över känslig respektive extrem känslig zon kommer åtgärderna att vara täta. Åtgärderna korrelerar med Södra staden och det finns möjlighet till samutnyttjande.

Miljöförvaltningen anser att det är av största vikt att de föreslagna lösningarna genomförs så att risken för att förorena grundvattnet minimeras i så stor utsträckning som möjligt.

Reningsåtgärderna behövs även för att planen inte ska bidra till klara miljökvalitetsnormerna inte uppnås.

Klimatanpassning

Enligt översvämningskarteringen för Fyrisån berörs delar av delsträcka A och D om ån översvämmas. Vid ett så kallat 50-årsflöde och 100-årsflöde berörs de mest centrala delarna av stråket, från Uppsala C via Kungsgatan och Bäverns gränd till Munkgatan i höjd med Trädgårdsgatan. Vid ett 200-årsregn är utbredningen av det område som skulle översvämmas ungefär den samma. Vid högsta beräknade flöde översvämmas nästan hela Munkgatan fram till Nedre Slottsgatan. Längs delsträcka D berörs stråket när det passerar Fyrisån vid Ultuna. Vid ett 100-års respektive 200- årsregn är det främst de öppna markerna öster om ån som översvämmas. Vid ett högsta beräknade flöde drabbas även områden på västra sidan, det vill säga Ultuna. Då översvämmas de låglänta delarna närmast ån och de lägst liggande partierna på andra sidan om höjdryggen där herrgården ligger.

Markföroreningar

För att få en grov bild av förekomsten av potentiellt förorenade områden längs det tilltänkta kollektivtrafikstråket har ett 100 meter brett område runt sträckningen kartlagts.

Miljöförvaltningen anser att det är positivt att problematiken med potentiella markföroreningar har tagits upp i ett tidigt skede av planprocessen.

Utöver kartläggningen har det även genomförts översiktliga miljötekniska markundersökningar i flera delområden. På några ställen har det påträffats förhöjda föroreningshalter i mark. Enligt planunderlaget kommer markföroreningar som ligger inom detaljplanens område saneras.

Miljöförvaltningen anser att genomförandet av den föreslagna detaljplanen inte får medföra ökad risk för spridning av befintliga föroreningar. Detta är av särskild stor vikt då sträckningen passerar ur grundvattensynpunkt mycket känsliga områden som har betydelse för den kommunala dricksvattenförsörjningen.

Påträffas föroreningar ska det genast anmälas till miljöförvaltningen enligt 10 kap i miljöbalken. Efterbehandling av förorenade områden ska anmälas till miljöförvaltningen innan åtgärden påbörjas, enligt 28 § i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Det är viktigt att vara uppmärksam under anläggningsskedet om det uppkommer tecken som indikera ytterligare föroreningar såsom avvikande lukt eller färg i marken.

Buller

En bullerutredning är utförd som visar konsekvenser av genomförandet av detaljplanen. Förvaltningen konstaterar att trafikbuller generellt minskar i och med utbyggnaden av ett kollektivtrafikspår jämfört med ett nollalternativ. Detta eftersom planen bedöms medföra att

biltrafiken inte ökar så mycket som den annars skulle göra. Längs kollektivtrafikspåret finns redan i nuläget bostäder, friluftsområden, skolor och förskolor som är bullerutsatta. Det är positivt att man inom planen pekar ut bostäder i behov av bullerskyddsåtgärder. Kommunens handlingsplan för buller pekar ut en förskola och en skola längs Dag Hammarskjölds väg där det kan bli aktuellt med bullerskyddsåtgärder. Miljöförvaltningen har ett ärende där vi driver att bullerskyddsåtgärder ska utföras på förskolan och grundskolan.

Den nya bron vid Ultuna innebär en ökad ljudnivå i naturreservatet Årike Fyris. Miljöförvaltningen menar att det är viktigt att ljudnivåerna i naturreservatet hålls låga både med hänsyn till friluftsliv och djurliv. Detta gäller också under anläggningstiden. Bullerskyddsåtgärder på bron kan göra att nivåerna i naturområdet hålls låga. Miljöförvaltningen bedömer att skillnaden i bullerpåverkan mellan de olika broalternativen är liten.

Om spårväg blir den kollektivtrafiklösning som väljs i framtiden tycker miljöförvaltningen att spåret ska beläggas med gräs i så stor utsträckning som möjligt. Marken under spåret blir på det sättet mjukare, vilket dämpar ljudet.

Om kollektivtrafiken förläggs längs Hugo Alfvéns väg i Gottsunda behöver buller- och vibrationsskydd även utredas vid befintliga bostäder längs gatan.

Vibrationer

En vibrationsutredning är utförd inom detaljplanearbetet. Utredning har identifierat riskområden för vibrationsstörningar intill planområdet. En mer detaljerad utredning utförs för riskområdena för att se över behov av åtgärder. Miljöförvaltningen ser att det är mycket viktigt att man utreder vilka åtgärder som behövs för att undvika störande vibrationer och stömljud i utpekade känsliga områden. Annars finns risk att störningsärenden inkommer till förvaltningen i efterhand då det kan vara mycket svårt och kostsamt att utföra skyddsåtgärder.

Om spårväg blir den kollektivtrafiklösning som väljs i framtiden tycker miljöförvaltningen att spåret ska beläggas med gräs i så stor utsträckning som möjligt. Marken under spåret blir på det sättet mjukare, vilket dämpar vibrationer.

Luftföroreningar

En luftutredning som visar planens konsekvenser på luftföroreningssituationen är utförd inom detaljplanearbetet. Miljöförvaltningen bedömer att detaljplanen medför att luftföroreningar minskar jämfört med ett nollalternativ då kollektivtrafiken inte byggs ut.

Miljö kvalitetsnormen för både partiklar (PM10) och kvävedioxid, (NO₂), bedöms klaras längs det föreslagna kollektivtrafikstråket. Miljömålet Frisk luft bedöms klaras för kvävedioxid i samtliga utbyggnadsalternativ, men överskrids något för PM10 i BRT-alternativet år 2050 längs en mindre del i den planerade syd östra staden. Miljöförvaltningen vill påpeka att luftutredningens nulägesbild inte stämmer överens med faktiska uppmätta luftföroreningshalter på Kungsgatan. Det redovisas lägre halter i utredningen än vad som uppmäts i verkligheten och orsaken till det bör förtydligas.

Ljusföroreningar

I miljökonsekvensbeskrivningen nämns att tillkomsten av ljus under mörka tider på dygnet kan ha negativa följder för miljön. Bland annat påverkas många djurarter, både de som är aktiva på natten och de som inte är det. I planbeskrivningen nämns det inga riskminimerande åtgärder som skulle kunna minska den negativa påverkan. Det finns en rad åtgärder som skulle kunna vidtas och som miljöförvaltningen anser bör tas upp i underlaget.

Elektromagnetiska fält

En utredning av elektriska- och magnetiska fält omkring kollektivtrafik spåret är utförd. Vidtas skyddsåtgärder och försiktighetsmått enligt utredningen bedömer miljöförvaltningen att elektriska- och magnetiska fält inte utgör en risk för människors hälsa i anslutning till kollektivtrafikspåret. Utifrån mätningar som gjorts i andra städer med spårväg har man visat att Strålskyddsmyndighetens allmänna råd kan klaras med god marginal.

Rekreations- och friluftsområden

Miljöförvaltningen anser att planen behöver förtydliga att vistelse och framkomlighet i Årike Fyris inte påverkas negativt av den nya broförbindelsen. Den nya bron vid Ultuna innebär en ökad ljudnivå i naturreservatet Årike Fyris men miljöförvaltningen bedömer att med bulleråtgärder på bron kan ljudnivåerna inom naturområdet hållas låga. Skillnaden i bullernivå mellan alternativet med hög och låg bro bedöms som liten.

Strandskydd och naturreservat

I miljökonsekvensbeskrivningen konstateras att planförslaget kommer att leda till stora negativa konsekvenser för naturmiljön i delsträcka D och att det är omöjligt att undvika påverkan oavsett vart den framtida bron kommer att placeras. Miljöförvaltningen saknar en analys av olika målkonflikter och en tydligare beskrivning av hur behovet av exploatering och förändrade transportlösningar kan motivera så stor påverkan av natur och miljö.

Det finns ett undantag i reservatsföreskrifterna för Årike Fyris att anlägga en trafikförbindelse över Fyrisån. Miljöförvaltningen anser dock att det behöver förtydligas i planförslaget hur de olika broalternativen minimerar intrång- eller barriäreffekter i naturmiljön.

I och med att området omfattas av landskapsbildsskydd konstaterar miljöförvaltningen att länsstyrelsen är prövningsmyndighet gällande strandskyddet. Dessutom får länsstyrelsen upphäva strandskyddet om området enligt plan- och bygglagen avses att omfattas av en detaljplan och behövs för byggandet av en allmän väg eller järnväg, MB 7 kap 18§ p. 3.

Gröna lösningar och biologisk mångfald

Samtliga områden längs med kollektivtrafikstråket har egen typ av grönstruktur. Det varierar mellan till exempel glesare gatuplanteringar, villaträdgårdar, parker och större skogsområden. Inom stora delar av kollektivtrafikstråkets sträckning möjliggörs eget utrymme, vilket innebär att eventuell spårväg kan byggas med så kallad grön tracé, det vill säga gräsytor mellan spåren. Detaljplanen styr inte placering av träd längs sträckan. Nya trädrader är dock en

förutsättning för att kunna genomföra detaljplanen. Det finns flera alléer och träd inom stråket där vissa omfattas av biotopsskydd.

Miljöförvaltningen ser att hänsyn tas till att bevara skyddade arter och att behålla befintliga träd i så stor utsträckning som möjligt. Miljöförvaltningen ser positivt på att planbeskrivningen anger att nya trädrader kommer att planteras på flera platser för att kompensera för de träd som tas bort.

Anna Nilsson
miljödirektör

Bilagor

Bilaga 1: Yttrande över detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik, samråd

Bilaga 2: Översiktsbild

Handläggare
Ena Bahtic
018-727 43 86

Datum
2021-06-02

Diarienummer
2020-1312-PL

Plan- och byggnadsnämnden

Yttrande över detaljplan för kapacitetsstark kollektivtrafik, samråd

Remiss från plan- och byggnadsnämnden, dnr. PBN 2019-002806. Remisstid: 9 april till 22 maj 2021. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått förlängd svarstid till den 7 juni 2021.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden vill föra fram följande synpunkter.

Buller och vibrationer

Planen beskriver att skolor och förskolor som ligger längs med stråket är placerade på ett sådant sätt att de har tillgång till skolgårdar med god ljudmiljö. Nämnden delar inte helt denna beskrivning. Jenssens förskola och Uppsala enskilda skola längs Dag Hammarskjölds väg är i kommunens handlingsplan för buller utpekade som aktuella för bullerskyddsåtgärder. Miljöförvaltningen driver i ett ärende att bullerskyddsåtgärder ska utföras på förskolan och grundskolan. Detaljplanen bör därför möjliggöra att bullerskydd kan uppföras intill Dag Hammarskjölds väg vid förskolan och grundskolan. Om bullerskydd inte redan är på plats vid planens genomförande bör bullerskydd uppföras för den aktuella förskolan och skolan.

Nämnden vill påpeka att det är viktigt att bullernivåer i naturreservatet Årike Fyris hålls låga för att inte störa djur och friluftliv. Detta gäller också under anläggningstiden av eventuell ny bro.

Nämnden anser att det är viktigt att utreda vilka åtgärder som behövs för att undvika störande vibrationer och stömljud från spårvägen i utpekade känsliga områden. Det finns annars risk för att störningsärenden inkommer till miljöförvaltningen i efterhand och då kan det vara mycket svårt och kostsamt att utföra skyddsåtgärder.

Om kollektivtrafiken förläggs längs Hugo Alfvéns väg i Gottsunda behöver buller- och vibrationsskydd även utredas vid befintliga bostäder längs gatan. Eventuell framtida spårväg eller BRT bör beläggas med gräs i så stor utsträckning som möjligt. Marken under spåret blir på det sättet mjukare, vilket dämpar vibrationer och buller till omgivningen.

Luft

Nämnden vill påpeka att luftutredningens nulägesbild inte stämmer överens med faktiska uppmätta luftföroreningshalter på Kungsgatan. Det redovisas lägre halter i utredningen än vad som uppmäts i verkligheten och orsaken till det bör förtydligas.

Rekreations- och friluftsområden

Nämnden anser att planen behöver förtydliga att vistelse och framkomlighet i Årike Fyris inte påverkas negativt av den nya broförbindelsen.

Ljuskföroreningar

I planbeskrivningen nämns det inga riskminimerande åtgärder för att minska den negativa påverkan av ljus på djurarter. Nämnden anser att det bör tas upp i underlaget.

Naturreservat

Nämnden saknar en analys av olika mållkonflikter och en tydligare beskrivning av hur behovet av exploatering och förändrade transportlösningar kan motivera så stor påverkan av natur och miljö.

Nämnden anser att det behöver förtydligas i planförslaget hur de olika broalternativen minimerar intrång- eller barriäreffekter i naturmiljön vid naturreservatet Årike Fyris.

Grundvatten

Nämnden anser att det är av stor vikt att det i det fortsatta planarbete tas stor hänsyn till skyddet av grundvatten och att lämpliga riskminimerande åtgärder vidtas under genomförandet.

Dagvatten

Nämnden anser att det är av största vikt att de föreslagna lösningarna genomförs så att risken för att förorena grundvattnet minimeras i så stor utsträckning som möjligt. Reningsåtgärderna behövs även för att planen ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna uppnås.

Markföroreningar

Nämnden anser att genomförandet av den föreslagna detaljplanen inte får medföra ökad risk för spridning av befintliga föroreningar. Detta är av särskild stor vikt då sträckningen passerar mycket känsliga områden ur grundvattenssynpunkt som har betydelse för den kommunala dricksvattenförsörjningen.

Påträffas föroreningar ska det genast anmälas till miljöförvaltningen enligt 10 kap i miljöbalken. Efterbehandling av förorenade områden ska anmälas till miljöförvaltningen innan åtgärden påbörjas, enligt 28 § i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

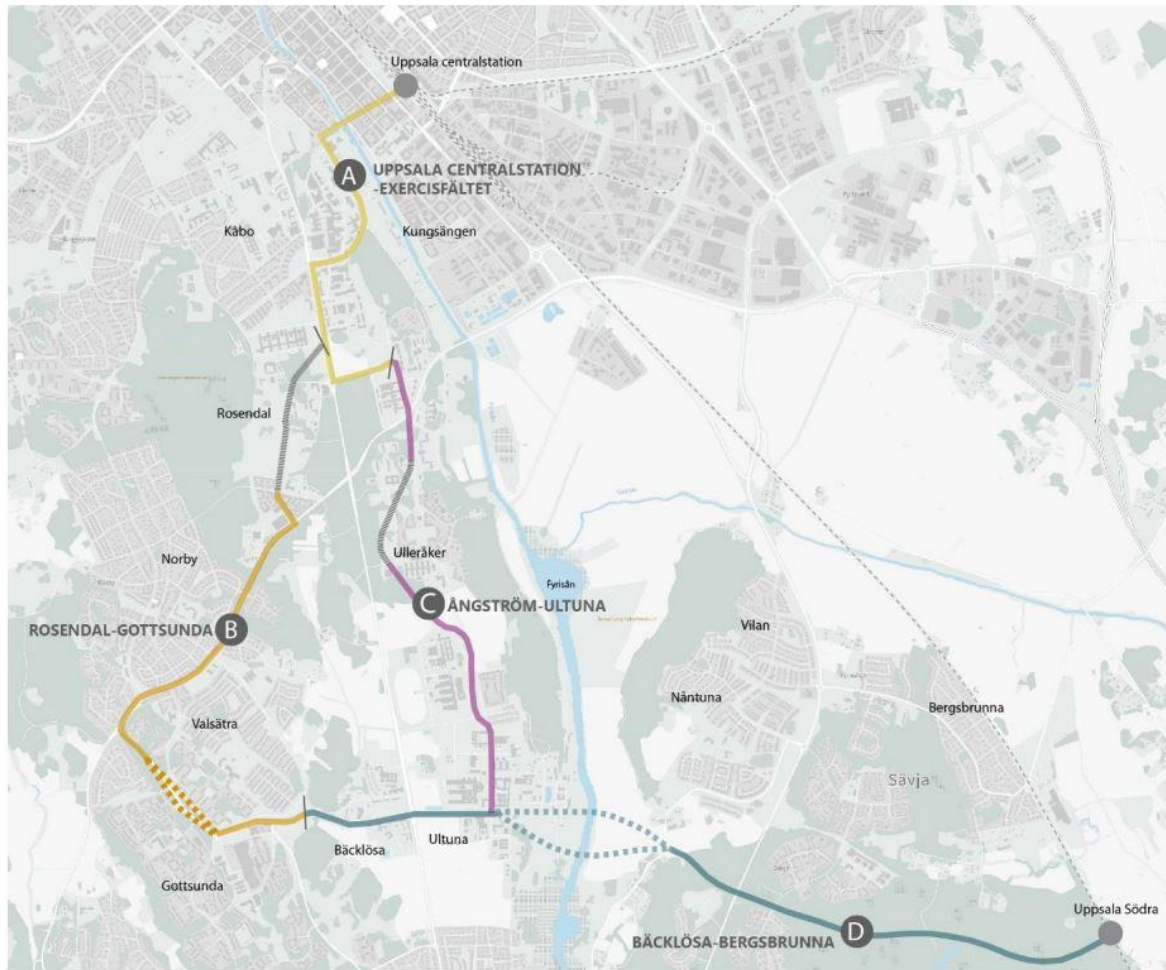
Gröna lösningar och biologisk mångfald

Nämnden ser att hänsyn tas till att bevara skyddade arter och att behålla befintliga träd i så stor utsträckning som möjligt. Hänsyn ska också tas till de alléer som omfattas av biotopskyddet. Nämnden ser positivt på att planbeskrivningen anger att nya trädrader kommer att planteras på flera platser för att kompensera för de träd som kommer behövas tas bort. Nya plantering bör knyta an till omgivande natur- och kulturlandskap.

För miljö- och hälsoskyddsnämnden

Klara Ellström
ordförande

Samuel Lundström
nämndsekreterare

Översiktspå en bild som redovisar ett schematiskt planområde. Helt dragen linje redovisar ett ungefärligt planområde. De grå skräddade linjerna i delsträckorna B och C redovisar delar som redan omfattas av detaljplaner som möjliggör spårväg och BRT, vilket innebär att dessa sträckor inte ingår i planområdet. Streckade linjer inom delsträcka B och D redovisar alternativa sträckningar.